

ואהבה ובטענה זו ירצה עשו לכות בניו לעתיד לבא יען התנהג עמו בטוב ואהבה. ייעקב מברר לו דכל הטובות שעשה עמו הרי לא היו רק בתנאים מיוחדים שאם היה עושה אותם היה מתחייב לשמים ואם לא יעשה מה שהוא מצוהו היה מייסר אותו דמי שאינו מקבל הטובות החדשות סובל יסורים חלילה. וע"ז אמר אם בין כוכבים שים קנן שירצה להתחבר קצת עם ישראל משם אור"י:

ואפשר דלכונת אלו שני השיעבודים אמר הכתוב בתהלים (קט) מה שיאמרו ישראל אחר גאולתם, רבות צרוני מנעורי יאמר נא ישראל רבת צרוני מנעורי גם לא יכלו לי. דלכאורה אינו מוכן למה חזר ונפול שני פעמים רבת צרוני. רק קאי על הני שני אופנים שיעבוד, ואמר דבשני אופנים צרוני רבות וחזר דכתולה ומפרש בפרט שני האופנים ואמר דכתולה על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם, דהכבירו והאריכו שיעבודם על גבי ורק לבסוף ה' צדיק קצץ עבות רשעים ונתבטלו אופני הגירות הללו, ואמר עוד יבושו יסונו אחר כל שונאי ציון דאח"כ יבושו מדרגם ויבינו כי ברשה וחרפה הוא להרע לזולתו וע"כ יסונו אחר מדרגם הקדומה ויאחזו ההיפך להטיב לישראל ולשעבדם כפה רך שכתבנו וגם הם יקבלו עיקרים טובים בענין הדת והאמונה, וסיים הפסוק עליהם יהיו כחציר גגת שקדמת שלף הגג שאותו צמח כל וצדקתם לזריעה שעל הגג שאותו צמח כל יעשה קמח ורק הכל המה כל טובתם, דמעשה הטוב מוכונה בשם זריעה וכמשא"כ (שם) אשירים זורעי על כל מים ודרשו בגמרא (נ"ק ט) דקאי על חרדה וגמ"ח, ועל ישראל אה"כ (מל"ט קט) הזורעים בדמעיה ברנה יעצרו בא יבא ברנה נושא אלומותיו שיקבלו

כולו, זהו ממש כמאמר הלצים אנכי מסתפק בחתיכה קטנה של ליתן ולא אטריח להשיג חתיכה גדולה. וגם אני אתנהג כן ואקבל קצת מן המצות ויהי גם לי חצי עוה"ב. ועל עוה"ז לא אמר חצי דידע דאם יחסר גם אחת מן המצות כבר ישיג כל העוה"ז, זהו נסעה ונלכה ואלכה לנגד פירוש כמוך הדברים נוקבים ויורדים כו'. זה הגלות השני שיהיה בסוף הגלות נתיירא יעקב אבינו יותר רך. ומזה הגלות נתיירא יעקב האדם עלול מיראתו מן הראשון, כי טבע האדם עלול להכשל בו יותר מן הראשון וע"כ הקדימו כחפלתו ואמר הצילני נא מיד אחי ואח"כ אמר מיד עשו, יען כי בראשון אין בו רק שיעבוד גופני והשני הוא שיעבוד בשניהם ברוחני וגם בגופני, דהיי כל הטוב שיתן הוא רק להמונתו מהמצות ונמצא מאבד נפשו, ומי שלא יחפוץ בהטובה ההיא ולא ירצה להתקרב ישאר במצב דחוקו כאשר מקודם ונמצא משתעבדים בשניהם. זה הענין יהיה נמשך עד ביאת משיח בב"א:

ואפשר דעל כוונה זו רמזו חז"ל על פסוק (שם) אם תגביה כנשך ואם בין כוכבים שים קנן משם אור"י. ואמר במדרש (לק"ט ט) לע"ל עשו מתעטף בטליתו ובה ויושב לו אצל יעקב ואומר לו אחי אהא זהו ואם בין כוכבים שים קנן ואין כוכבים אלא צדיקים שנא' (במדבר כד) דרך כוכב מיעקב ויאמר לו יעקב אחי לא תהא כיוצא כי אחי דברך מות אהי קטכך שאל (שם ט). גירות שהיתה גזר עלי אם הייתי עושה אותם אני מתחייב לשמים ואם לא אעשה אותם אהא הורג אותי, דברר המדרש סתומים וחתומים. ואפשר דכותנתם דבסוף הגלות גם עשו יתעטף בטליתו ויהיה לובש לבוש אמונה ובה ויושב לו אצל יעקב שיתקרב ליעקב בכמה פטים ואומר לו אחי שיתנהג עמו בטוב

פרשת וישלח

וישב עשו ביום ההוא לדרכו דמאי אשמועינן הפסוק דבאותו יום שב לדרכו ולפי הנ"ל מביאר היטב:

והנה כל מעשי אבות הם סימן לבנים, דגם בלולתו של עשו יתנהג כן עם ישראל בשני האופנים כאשר רצה לעשות עם יעקב, דבהתחלת הגלות יהיה גזר גירות רעות בשמדות יסורים וילחם בהם וירצה לאבדם וה' ברחמיו לא יענשם. ולבסוף יאמר כי רצה לישב בשלוה עם יעקב וכוונתו דבזה ירחיק את ישראל מעבודת ה' וידיחם מאמונתם. וכמו דעשו אמר נסעה ונלכה ואלכה לנגד ואיתא במדרש (נ"ל ט ט) דעשו אמר לו שישתתף עמו בשני העולמות עוה"ב ועוה"ז. וכיאר הדברים שאמר לו נסעה ונלכה ואלכה לנגד דהיינו ששניהם יתקרבו זה אצל זה וכל אחד יוותר קצת ממנהגו הקודם עד שיתקרבו זה אצל זה. והכוונה של המדרש מביאר דהוא שלבסוף גם הם יקבלו עיקרים טובים מאמונת ישראל שיהיו גם הם מאמינים בבורא יחיד וכתורה מן השמים וגמול ועונש וירצו דגם יעקב ויוותר קצת מאת אשר לו ויניח קצת מעבודות הנוגע רק לעוה"ב רק יקח לו קצת מדרגי העולם והלך בעוה"ז להתעסק בדרכים ודברים היצוינים ולא שישקדו רק על החוהה. וז"ל תנא דבי אליהו זוטא פרק י"ד טול אתה העוה"ז והעוה"ב חצי ואני אטול עוה"ז ועוה"ב חצי. והכוונה שלא תהיה אתה עוסק רק בחוהה ומצוה רק תמעט עבודתך ותניח ידך מאיזו מהמצות הגורמים פירוד בין שנינו ועי"ז תחל עוה"ז וגם חצי עוה"ב כאומר די לך רק חצי עוה"ב ולא

הצילני נא מיד אחי מיד עשו. יש להבין אחרי כי לא היה לו רק אח אחד למה הוצרך לומר מיד עשו ובאמרו מיד אחי כבר מביאר בקשתו. ועיין כוזהר (מ"ט קס"ט ט"ז) על הפסוק וז"ל מכאן מאן דצלי צלוחא דבעי לפרשא מיליה כדקא יאות כו' מיד אחי ואי תימא קרבין אחרנין סתם אחין אקרוין מיד עשו בגין לפרשא מיליה כדקא יאות. אמנם אכתי יש להבין אמרו שני פעמים מיד אחי מיד עשו והי' סגי לומר באמרו מיד אחי עשו. ויש לפרש הכוונה דיעקב בהודעו דעשו בא לקראתו הבין דלא ימלט מאחד משני האופנים, או דעשו ילחם עמו וירצה להורגו, או דיתרצה עמו וירשב מאפו וישב עמו בשלוה ואחזה כשני אחים, ומשני האופנים הללו נתיירא יעקב, דגם טובתו ואהבתו של עשו רעה היתה אצל יעקב, ועל אלו שני האופנים אמר הכתוב ויירא יעקב מאד ויצר לו דאמר ויירא על ספק שמא יעקב מאד ויצר לו על הספק שמא יתקרב לו. זהו שביקש על הני שני אופנים הצילני נא מיד אחי מיד עשו שאינו רוצה בו לא לאח ולא לעשו וביקש שיצילו משני ידים הללו. ונתקבלה תפלתו, דכתחילה היה ברעת עשו להורגו והקב"ה הצילו מינו, ואח"כ כשנתרצה לו ביקש להיות עמו ביחוד ואמר נסעה ונלכה ואלכה לנגד ויהיו שניהם ביחוד, והוא רצה אותו בדברים וניצל גם כזה ממנו וכמו שאמר הכתוב וישב עשו ביום ההוא לדרכו שעירה, השמיענו הכתוב דבאותו יום עצמו נפרד עשו ממנו והלך לדרכו ולא נחטב אפילו יום אחד עמו ובקשתו. וכבר ראינו במפרשים שנתקשו על דברי הכתוב

ראש הבית אומר הודו והמוסבין עונים אחריו וכן כאנא ה' וגו'

לִיהְוָה פִּי טוֹב
 פִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃
 נָא יִשְׂרָאֵל
 פִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃
 נָא בֵּית אֶהְרֹן
 פִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃
 נָא יִרְאֵי יְהוָה
 פִּי לְעוֹלָם חֶסֶד׃

צַדִּיק קָרָאתִי יְהוָה וְעֲנֵנִי בַמְּרֹחֵב יְהוָה לִי לֹא אִירָא
 יְהוָה לִי אֲדָם: יְהוָה לִי פַעֲזָרִי וְאֲנִי אֲרָאָה בְשֵׁנָאִי:
 חֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח בְּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּיהוָה
 מִבְּדִבְכֵימ: כָּל גּוֹיִם סִכְבוֹנֵי בְשֵׁם יְהוָה פִּי אֲמִלֵּם:
 סִכְבוֹנֵי בְשֵׁם יְהוָה פִּי אֲמִלֵּם: סִכְבוֹנֵי כְדִבְרֵימ

כל גוים סכבונֵי וגו', סכבונֵי גם סכבונֵי וגו' סכבונֵי כדבורים וגו'

יש להבין את הדי' סיבוכים. גם מהו ההפרש בין סכבונֵי לסכבונֵי. והנה נאמר בהגדה שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותינו אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו כו'. ולפי חוקי הלשון היה לו לומר אלא כלם עומדים כו' הדיפך מאחד.

והענין בזה, שידוע שמאז שנאת הדת כימי אברהם אבינו, נמשכת השנאה בכל דור לבניו אחריו, והשונאים משתמישים בשני האמצעים, אם להתנכל ע"י גזרות קשות להעביר ישראל מדתו, ואם באמצעות של הארת פנים להטיב עמנו בכל הטוב. המציאות הטיטה הראשונה היה פרעה שגזר לענות את בני"י בעבודת פרך. וגם להשליך כל בן הילוד היאורה, כדי שתאלצנה בנות ישראל להתחתן עם המצריים. אבל לא הועיל להם

לְעָכּוּ פֶּאֶשׁ קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה פִּי אֲמִלֵּם: דַּחַה דְחִיתָנִי
 לְנַפֵּל וַיהוָה עֲזָרָנִי: עֲזֵי וְזַמְרַת יְהוָה לִי לִישׁוּעָה: קוּל

כלום, שבני"י היו מצוינים שם, שלא החליפו את שמותם ולא את לשונם. ויצעקו אל הא' מעבודה קשה וישמע וגו'. הממציא את השיטה השניה היה בלעם הרשע שאמר לבלק לכה איעצך לעשות דבר אשר יעשה העם הזה לעמך וגו', ר"ל דבר שיעשה את העם הזה שיהיו לעמך. והעצה הזאת כן הצליחה בידם ככתוב ויצמדו ישראל לבעל פעור וגו' ונפל מהם רב. גם הייתה שיטת איוב שהיה מיועצי פרעה לעמוד מנגד, לא לדרוש שלומם וטובתם, וגם לא רעתם.

וזו שאומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותינו, שלא בשיטה אחת ובדבר אחד עומדים עלינו לבלותינו, אלא שבכל דור ודור ממציאים שיטות חדשות כדי לעשות כליה ח"ו בבית ישראל, וכל חפצם רק לבלותינו. אבל השי"ת כבר הבטיח לנו בתורתו כי לא תצלח כידם כל מזימותיהם, כאמור בפ' בחקתי. ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתים ולא געלתים, בין שכוונת השונאים היא לבלותם, ובין שהכוונה היא כדי להפר ברית אתם, שיאירו פניהם לבני"י שע"י תופר ברית אתם, ואומר כי ביד חזקה אמלך עליהם וגו'.

והש"א דוד המלך: מן המצר קראתי וגו'. בין שהשונאים המה בעוזרי, ורוצים להאיר לי פניהם, הנני מתפלל ה' לי, שהוא ית"ש יעזר לי שלא אפול כרשתם, ואני אראה בשונאי, ובעת שיגלו שנאתם, שג"כ לא אירא רע. וזהו שמפרש שתי השיטות הללו, שההפרש בין סכבונֵי לסכבונֵי הוא בזה, כי סכבונֵי נאמר על האיש שעומד על מקום אחד, ורכים מקיפים

אותי מסביב, וסכבונֵי נאמר כאופן שמסתובכים יחד עם האיש, והוא סוכב עמהם, וזהו בעת שכל גוים סכבונֵי, שסביב שחו עלי לבלותני. לא אירע רע, מפני בשם ה' כי אמילם, ואף בעת כי סכבונֵי, שיקחו גם אותי כאגודתם. אבל האמת שהמה רוצים להסב לבי אחרונית מה, והאות ע"ז גם סכבונֵי, כי גם בעת שמאירים לי פניהם, פתאום עוזבים אותי על מקומי, כי גם אז מאויבים לשון עלי לבלעני, אבל אנכי בשם ה' כי אמילם, ולא יכלו לי. ועוד כי בעת שהמה סכבונֵי, אני אומר כי הוא כדבורים שנאמר עליהם לא מדוכשך ולא מעוקשך, וכאשר רוצים לקחת הדבש מהכורת דענו כאש קוצים, מדליקים כאורים להעלות עשן להכחות עיני הדבורים, שידענו משם ומקבלים אז הדבש. כי אנכי, בשם ה' כי אמילם, והנני מבקש, על שני הזמנים האלה, בעת שיעיקו לי בגזרותיהם אז, אנא ה' הושיעה נא, ובעת סכבונֵי שמאירים לי פנים, אז אנא ה' הצליחה נא שתהיה בהצלחה שלא נסור ח"ו ממצות השי"ת וחקותיו.

(רבי חיים בלין זצ"ל)

כשם ד' כי אמילם

סכבונֵי גם סכבונֵי בכל האופנים, פעם בהסברת פנים ובמתק שפתותיהם שמחניפים לנו, ופעם בכל הגזרות שגזרו עלינו לדרוך אותנו, וד"ש פעם סכבונֵי כדבורים, כמתקנות כדבש, ופעם דועכו כאש קוצים בגזרות, אבל בשם ד' כי אמילם.

(רבי זליג ראובן כעניס זצ"ל)